

OĞUZ YABGU DEVLETİ

PROF. DR. NECATİ DEMİR

[X](#) [@](#) [f](#) / otukennesriyat

YAYIN NU: 2111
KÜLTÜR SERİSİ: 1145

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-725-7

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Unifset Basım Yayın Sanayii ve Ticaret Ltd Şti
Yakuplu Mah. 194. Sok. Nu:1 / 159 3. Matbaacılar Sitesi
Beylikdüzü-İstanbul Tel: (0212) 875 37 85
Sertifika Nu: 72541

İstanbul - 2024

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Prof. Dr. Necati DEMİR: 20 Nisan 1964'te Ordu'ya bağlı Ulubey ilçesinin Kumanlar köyünde doğdu. Kumanlar İlkokulu (1974), Ordu Fatih Ortaokulu (1977), Ordu Fatih Lisesi (1980) Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1987) mezunudur.

Yüksek lisansını Cumhuriyet Üniversitesinde (1992), doktorasını Selçuk Üniversitesinde (1996) tamamladı. Gaziantep Sarısalkım Ortaokulunda Türkçe öğretmeni (1987-1990), Sivas Cumhuriyet Lisesinde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni, Cumhuriyet Üniversitesinde Türk Dili okutmanı olarak çalıştı.

13 Haziran 1996'da Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü'ne yardımcı doçent olarak atandı. 30 Kasım 2000'de doçent, 9 Şubat 2006'da profesör oldu. Yüz kırk aşkın kitabı, yüzü aşkın makalesi ve bildirisi bulunmaktadır. Bu kitaplarından dört tanesi Harvard Üniversitesi, yirmi yedi tanesi Almanya, bir tanesi Avusturya, bir tanesi de Danimarka'da yayımlanmıştır.

1996-2010 yılları arasında Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar Bölümü'nde öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak görev yaptı.

2010 yılında Gazi Üniversitesine atandı. Hâlen Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Bu çalışmamı;
yemeyip yediren, giymeyip giydiren
babam *Mehmet Demir*'in aziz ve temiz
ruhuna ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	13
KISALTMALAR.....	19
GİRİŞ.....	21
OĞUZ YABGU DEVLETİ TARİHİ VE KÜLTÜRÜNÜN KAYNAKLARI.....	32
1. Türkçe Kaynaklar.....	32
2. Bizans Kaynakları.....	36
3. Farsça Kaynaklar.....	36
4. Arapça Kaynaklar.....	38
5. Ermeni Kaynakları.....	43
6. Çağdaş Kaynaklar.....	44

BİRİNCİ BÖLÜM

OĞUZ YABGU DEVLETİ'NİN COĞRAFYASI

1. Genel Olarak Oğuz Yabgu Devleti Coğrafyası.....	47
2. VIII. Yüzyılda Oğuz Yabgu Devleti.....	50
3. IX. Yüzyılda Oğuz Yabgu Devleti.....	51
4. X. Yüzyılda Oğuz Yabgu Devleti.....	52
5. Oğuz Yabgu Devleti ve Çevresinde Bulunan Mekânlar.....	66
6. Oğuz Yabgu Devleti'ne Komşu Bölgeler ve Ülkeler.....	92

İKİNCİ BÖLÜM

OĞUZ YABGU DEVLETİ'NİN TARİHİ ALTYAPISI

1. Hun Devleti Dönemi'nde Oğuzların Ataları.....	109
Hun Devleti ve Parçalanması.....	109
Kuzey Liang Devleti (397-439).....	110
Chü-ch'ü Meng hsün Dönemi.....	111
Mu-ch'ien Dönemi.....	113
Kuzey Liang Devleti'nde Fetret Dönemi.....	113
Bozkurt Destanı.....	115
2. Birinci Köktürk Devleti.....	116
3. Doğu ve Batı Köktürk Devleti.....	116
4. Türgiş Devleti.....	124

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OĞUZ YABGU DEVLETİ

1. Türklerde Kut Alma ve Devlet Kurma Töresi.....	129
2. Oğuz Yabgu Devleti'nin Kuruluşu.....	139
3. Oğuz Yabgu Devleti'nin Yönetim Biçimi	150
4. Oğuz Yabgu Devleti Yabguları	154
5. Oğuz Yabgu Devleti Dönemi'nde Öne Çıkan Olaylar.....	171
6. Oğuz – Peçenek Savaşları	191

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

OĞUZ YABGU DEVLETİ'NİN DAĞILIŞI

1. Oğuz Yabgu Devleti'nin Bölünmesi Sürecinde Selçuklular.....	199
2. Seyhun Boyları ve Aral Gölü Çevresi Oğuzları: Türkmenler ve Türkmenistan.....	205
3. Hazar'ın Batı ve Güney Sahilleri Oğuzları: Azerbaycan Cumhuriyeti-Güney Azerbaycan.....	211
4. Oğuz Kağan'ın Talihsiz Çocukları: Uzlar	213
4.1. Batıya Göç Öncesi Uzlar	214
4.2. Uzların Batıya Göçmek Zorunda Kalışı.....	214
4.3. Uzların Karadeniz'in Kuzeyindeki Yolculuğu.....	215
4.4. Uzların Bizans Topraklarına Girişi.....	215
4.5. Tekrar Rus Topraklarına Dönen Uzlar	218
4.6. Batıya Göçen Oğuz Boyları	221
4.7. Malazgirt Savaşı'nda Uzlar.....	222
4.8. Dobruca Oğuz Devleti.....	224
4.9. Balkanlarda Uzlar.....	224
4.10. Avrupa'da Uzlar.....	226
4.11. Türkiye'de Uzlar.....	226

BEŞİNCİ BÖLÜM

OĞUZ YABGU DEVLETİ DÖNEMİ'NDE

KÜLTÜREL HAYAT

1. Oğuz Yabgu Devleti Dönemi'nde Devlet Yönetimi ve Ordu.....	232
1.1. Devlet Yönetimi, Başkent-Devlet Merkezi-Saray	232
1.2. Oğuzlarda Yabgu / Hakan Seçimi ve Sonrası.....	238
1.3. Oğuz Yabgu Devleti'nde Bayrak ve Tuğ	239
1.4. Hükûmet (Ayuki).....	241
1.5. Devlet Kadrosu.....	242
1.6. Devlet Törenleri, Hakan Atama Törenleri, Devlet Meclisi ve Toy	342
1.7. Ordu-Ordu Birlikleri	245

2. Sosyal Yapı.....	245
2.1. Kişi.....	245
2.2. Aile (Oğuş).....	246
2.3. Urug.....	247
2.4. Boy (Bod) Bodun.....	247
2.5. İl (Devlet).....	252
3. Toplum Hayatı ve Geçim.....	252
3.1. Şehir Hayatı, Çarşı, Pazar.....	252
3.2. Şehirleşme ve İskân.....	253
3.3. Toplum Hayatı.....	255
3.4. Eğitim ve Bilim.....	255
3.5. Hukuk.....	257
3.6. Ekonomi.....	259
3.7. Köy Hayatı ve Kırsal Alanda Yaşam.....	261
3.8. Tarım.....	262
3.9. Tıp ve Tedavi.....	263
4. Edebiyat ve Dil.....	264
4.1. Oğuzlarda Edebiyat.....	265
4.1.1. Sözlü Edebiyat.....	265
4.1.2. Yazılı Edebiyat.....	265
4.2. Oğuzlarda Dil – Oğuz Türkçesi.....	283
4.2.1. Ses Bilgisi.....	285
4.2.2. Biçim Bilgisi.....	289
4.2.3. Sözcük Bilgisi.....	296
4.2.4. Cümle Bilgisi.....	301
4.2.5. Oğuzlarda Söz Varlığı.....	302
5. Ticaret Hayatı.....	327
5.1. Ticaret.....	327
5.2. Para.....	329
5.2.1. Soğd Alfabesi ile Basılan Sikkeler.....	330
5.2.2. Arap Alfabesi ile 830-844 Yılları Arasında Basılan Sikkeler.....	334
5.2.3. Oğuz Şehirlerinde Bulunmuş Kaynağı Belirsiz Sikkeler.....	338
5.3. Yollar ve Ticaret Yolları.....	339
6. Dinî Hayat.....	340
6.1. Gök Tanrı İnancı.....	341
6.2. İslamiyet.....	342
6.3. Hristiyanlık.....	344
6.4. Zerdüştlük.....	346
6.5. Budizm.....	347
7. Sosyal Hayat.....	347

7.1. Kadın – Erkek.....	347
7.2. Zaman ve Takvim.....	350
7.3. Mimarlık ve İskân	351
8. Sanat ve Zanaat	352
8.1. Sanat	352
8.2. Madencilik	353
8.3. Silah Sanatı.....	355
8.4. El Sanatları ve Süs Eşyaları	356
8.5. Heykeltıraşlık	357
8.6. Müzik.....	357
8.7. Seramik.....	360
8.8. Dokuma ve Örmeye.....	363
8.9. Keçe ve Keçecilik.....	365
8.10. Dericilik	366
8.11. Koşum Takımı	366
8.12. Teknoloji	367
9. Yaşayış Tarzı.....	370
9.1. Gelenek ve Görenek.....	370
9.2. Beslenme Kültürü	372
9.3. Giyim Kuşam.....	374
9.4. Cenaze ve Defin İşlemleri.....	375
9.5. Mezar, Kurgan – Tümülüs	375
KAYNAKLAR.....	377
DİZİN	385